

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

С. М. Іванюта,

д. е. н., професор, Полтавський університет споживчої кооперації України

С. Е. Джаферова,

асистент, Кримський державний інженерно-педагогічний університет

Обгрунтовано методологічні підходи щодо забезпечення будівельних об'єктів матеріальними ресурсами, які здійснюються торговельними підприємствами.

By fundamental is methodological ways go to keeping building object of material resources with activities trading enterprises.

ПРОБЛЕМА

Визначення сутності і змісту матеріальних ресурсів в наукових підходах немає єдності думок. Протягом тривалого часу дискусійним вважається питання про те, що саме включати в термін "матеріальні ресурси" — засоби праці і предмети праці або лише предмети праці.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

М.Д. Фасоляк [1], К.А. Смірнов [2], Ю.І. Рижиков [3], В.А. Сакович [4], Г.Я. Шахова [5] обгрунтовують матеріальні ресурси як предмети праці, так і як засоби праці тобто засоби виробництва. О.М. Гаджинський [6], Ю.М. Неруш [7], В.М. Дегтяренко [8], О.І. Михайлова [9], Л.Б. Миротін [10] дають визначення матеріальних ресурсів як предмет праці: сировина, основні і допоміжні матеріали, напівфабрикати, комплектуючі виробу, паливо, запасні частини, тобто виробничі запаси, що призначені для будівництва, реконструкції та відновлення.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

обгрунтувати методологічні підходи щодо забезпечення будівельних об'єктів матеріальними ресурсами, які здійснюються торговельними підприємствами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Діяльність торговельного підприємства з моменту його створення пов'язана з різними витратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів. За характером виникнення витрати поділяються на два основних види: поточні та довготривалі.

Поточні витрати пов'язані з вирішенням тактичних

завдань підприємства у процесі його фінансово-господарської діяльності, а саме: закупівлею товарів, їх транспортуванням, зберіганням і реалізацією, обслуговуванням матеріально-технічної бази, утриманням персоналу тощо.

Довготривалі витрати (інвестиції) пов'язані з вирішенням стратегічних завдань підприємства, а саме: новим будівництвом, реконструкцією, придбанням нових торговельних приміщень, модернізацією торговельно-технологічного обладнання, закупівлею нових видів машин, механізмів та обладнання, придбанням нематеріальних активів, формуванням портфелю цінних паперів тощо.

Поточні витрати являють собою витрати обігу торговельного підприємства, які пов'язані з його торговельно-виробничою діяльністю.

Витрати обігу умовно підрозділяються на дві групи: чисті та додаткові.

Чисті витрати — це витрати на організацію процесу купівлі-продажу, утримання управлінського персоналу, облік та звітність підприємства.

Додаткові витрати обумовлені продовженням процесу виробництва в торгівлі (фасування, пакування, маркування), перетворенням виробничого асортименту в торговельний.

Частка чистих витрат в оптовій торгівлі складає 10—12%, в роздрібній торгівлі — до 40%. Співвідношення між чистими і додатковими витратами не є постійним. З розвитком виробництва, збільшенням частки фасованих товарів, покращенням транспортних зв'язків, наближенням виробничих підприємств до споживачів, вдосконаленням матеріально-технічної бази торгівлі, підвищенням якості торговельного обслуговування, скороченням невиробничих витрат, частка додаткових витрат у торгів-

лі буде знижуватися.

Поряд з показником витрат обігу в економіці використовується показник витрат споживання, вони пов'язані між собою. Чим більш повніший буде асортимент в торгівлі, краще підготовлений товар до продажу і споживання, вища якість обслуговування, тим вищі будуть витрати обігу і нижчі витрати споживання.

Витрати обігу торговельного підприємства характеризуються такими основними показниками:

- абсолютною сумою витрат обігу;
- рівнем витратоємності торговельної діяльності, який визначається як співвідношення суми витрат обігу до суми товарообігу, виражене у відсотках. Рівень витрат є найважливішим якісним показником економічності господарської діяльності торговельного підприємства і відображає частку поточних витрат у ціні реалізації товарів;

- рівнем витратовіддачі. Цей показник є оберненим до попереднього показника і характеризує обсяг товарообігу, що припадає на одиницю витрат обігу підприємства, свідчить про результативність його витрат;

- рентабельністю витрат обігу, яка визначається співвідношенням чистого прибутку до суми витрат обігу, вираженого у відсотках;

- темпом зміни витрат, визначається як співвідношення суми витрат звітного періоду до суми витрат минулого періоду, вираженого у відсотках;

- абсолютним відхиленням витрат, що являє собою різницю фактичних витрат звітного періоду та планованою (попередньою) їх сумою;

- відносним відхиленням витрат. Цей показник характеризує відносну економію витрат обігу або, навпаки, їх перевитрати у порівнянні з попереднім періодом діяльності або планованим показником і визначається за формулою:

$$B_v = (P_{вф} - P_{вп}) * T_{оф} / 100,$$

де B_v — відносне відхилення витрат, тис. грн.;

$P_{вф}$ — фактичний рівень витратоємності за певний період, %;

$P_{вп}$ — планований рівень витратоємності за певний період, %;

$T_{оф}$ — фактичний товарообіг за певний період, тис. грн.

Управління витратами обігу на торговельному підприємстві передбачає:

- організацію обліку витрат в цілому і по статтях витрат, що створює інформаційну базу для прийняття подальших управлінських рішень;

- аналіз витрат обігу, що дозволяє оцінити їх стан, ступінь раціональності понесених витрат, оцінку факторів, які визначають суму та рівень витрат обігу підприємства;

- нормування витрат обігу, яке передбачає визначення граничних розмірів з окремих видів витрат (норми спецодежги, товарні запаси, натуральний (природний) збиток тощо);

- планування (прогнозування) витрат обігу, яке дозволяє визначити мінімальні та максимальні межі витрат обігу (їх граничні рівні), можливий розмір витрат обігу при планованому обсязі діяльності та рівні використання ресурсів.

Критерієм економічності поточних витрат торговельного підприємства є мінімізація рівня витратоємності його торговельної діяльності. Низький рівень витратоємності дозволяє підприємству отримати певні конкурентні переваги на споживчому ринку, ефективніше здійснювати свою цінову політику і досягати конкурентних переваг саме у ціновій конкуренції і відповідно отримувати більшу віддачу від своїх використаних ресурсів, тобто бути більш прибутковим.

В авторському баченні матеріальні ресурси в торговельних підприємствах для забезпечення будівельної галузі є виробничі запаси, які переносять свою вартість повністю на збудований, реконструйований, відновлений будівельний об'єкт. Таким чином, визначення матеріальних витрат для будівельної галузі необхідно розглядати з точки зору перенесення їх вартості на новостворену вартість будівельного об'єкта.

Конкурентоспроможним може вважатися те підприємство, яке в кінцевому рахунку забезпечить собі більш високі темпи приросту чистого прибутку і чистих доходів у порівнянні з темпами приросту витрат при умові росту товарообігу у співставлених цінах. А тому зниження рівня витратоємності торговельного підприємства є важливим завданням управління його витратами, проте не метою діяльності підприємства, так як вона може супроводжуватися зниженням рівня торговельного обслуговування покупців, відмовою від продажу окремих видів витратоємних товарів, що користуються попитом, зміною пріоритетів стратегічного розвитку на економічні вигоди в короткостроковому поточному періоді діяльності.

Методологічним підґрунтям формування матеріальних ресурсів торговельного підприємства для забезпечення будівельних об'єктів, вважають автори, є застосування логістичної концепції, що дає можливість оптимізувати цілий ряд операцій. По даних Європейської асоціації логістики, застосування логістичних розробок дозволяє скоротити час виробництва товарів на 25 %, знизити собівартість продукції на 30 %.

Логістична концепція сприяє визначенню стратегічних цілей підприємства. Способи їх досягнення визначаються після проведення аналізу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Так, до зовнішніх факторів можна віднести взаємовідношення між постачальниками і споживачами, темпи розвитку споживчого попиту, конкуренцію на ринках постачання і збуту та ін.

Внутрішні фактори в свою чергу розкривають вузькі місця виробництва, в результаті чого підлягають ретельному аналізу: організація постачання і його

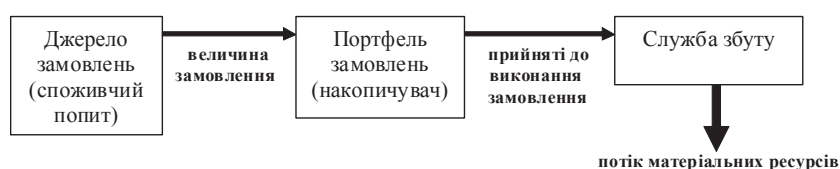

Рис. 1. Схема логістичної моделі збуту без втрат

якість; величини витрат на постачання; пристосованість складів і транспортних засобів для промислових виробів; рівень автоматизації складських і транспортних процесів і можливості побудови автоматизованої транспортно-складської системи; готовність і експедиція продукції згідно з вимогами, організаційна структура збуту продукції, а також методи розподілу готової продукції і ін.

При розробці логістичної концепції управління матеріальними потоками необхідно враховувати наступні положення:

- мінімізація запасів;
- скорочення часу на виконання основних і транспортно-складських операцій;
- усунення простоїв обладнання і ін.

Управління матеріальними ресурсами в рамках логістичної концепції може здійснюватися і різними способами. Перший спосіб являє собою систему організації забезпечення, в якій предмети праці, що надходять на будівельний об'єкт, безпосередньо не замовляються. Такий спосіб отримав назву "штовхаюча система", тобто матеріальний потік "виштовхується" отримувачу по команді, що надійшла на наступну ланку з центральної системи управління.

Другий спосіб носить назву "тягнуча система" й характеризується тим, що предмети праці подаються на наступну технологічну операцію з попередньої по мірі необхідності, тобто матеріальний потік "втягується" кожною наступною ланкою. Прикладом тягнучої системи являється розповсюджена в Японії система "Канбан", розроблена і реалізована концерном "Тойота". Дана система дозволяє істотно знизити виробничі запаси, прискорює обіговість оборотних засобів, покращує якість продукції, що випускається. В даному випадку центральна система управління не втручається в обмін матеріальними потоками між різними ділянками будівельних об'єктів, не встановлює для них поточних виробничих завдань. Виробнича програма окремої технологічної ланки визначається розміром замовлення наступної ланки. Центральна система управління ставить задачу лише перед кінцевою ланкою виробничого технологічного ланцюга. Структура управління матеріальними ресурсами з використанням логістичної концепції представлена на рис. 1.

Кожна ланка такої структури достатньо самостійна, але, незважаючи на це, всі вони діють як єдиний комплекс. Всі контрольні і координуючі функції сконцентровані в підрозділах, які в свою чергу підпорядковуються управляючому матеріальними ресурсами. Даний підрозділ виконує планові, управлінські і контрольні

функції, які регламентують рух матеріальних ресурсів, а також координують роботу всіх управлінських ланок.

Крім того, можуть бути створені логістичні структури в залежності від видів діяльності будівельного об'єкта, наприклад, структура матеріально-тех-

нічного забезпечення, транспортно-експедиційна і ін. В кожний з цих підрозділів входять групи або окремі юридичні особи, що пов'язані з виконанням операцій по закупівлі, поставці матеріалів, по регулюванню процесу перевезення, визначення потреби в матеріалах і ін.

Таким чином, витрати обігу (матеріальні ресурси) являють собою суспільно необхідні витрати праці, пов'язані з виконанням торгівлею своїх функцій та задач. Вони враховуються на всіх стадіях ціноутворення, починаючи від закупівлі товарів, по виробничій собівартості товарів для обслуговування будівельних об'єктів включаються витрати на збут, торгівлю (оптову та роздрібну), зберігання, транспортування, забезпечення будівельними матеріальними ресурсами господарюючі об'єкти. Основною метою управління витратами обігу торговельного підприємства є оптимізація рівня витрат, що забезпечать досягнення передбачуваних розмірів товарообігу і прибутків при логістичному підході щодо формування розподілу та використання матеріальних ресурсів між господарюючими суб'єктами.

Література:

1. Фасоляк Н.Д. Управление производственными запасами. — М.: Экономика, 1972. — 272 с.
2. Смирнов К.А. Система оперативного маневрирования материальными ресурсами. — М.: Экономика, 1972. — 182 с.
3. Рыжиков Ю.И. Теория очередей и управление запасами. — СПб.: Питер, 2001. — 384 с.
4. Сакович В.А. Модели управления запасами / Под ред. М.И. Балашевича. — Мн.: Наука и техника, 1986. — 319 с.
5. Шахова Г.Я. Современные методы управления товарно-материальными запасами (на примере США). — М.: Экономика, 1969. — 102 с.
6. Гаджинский А.М. Логистика. — 2-е изд. — М.: ИВЦ "Маркетинг". — 1999. — 228 с.
7. Неруш Ю.М. Логистика. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. — 389 с.
8. Дегтяренко В.Н. Основы логистики и маркетинга. — Ростов-на-Дону.: Экспертное бюро. — М.: Гардарика, 1996. — 119 с.
9. Михайлова О.И. Введение в логистику: Учебно-методическое пособие. — М.: Издательский дом "Дашков и Ко", 1999. — 104 с.
10. Миротин Л.Б. Основы логистики: Учебное пособие / Под ред. Л.Б. Миротина и В.С. Сергеева. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 200 с.